

PREDGOVOR

Godina 1992. bila je posebna za celokupnu Španiju. Održavanje Olimpijade u Barseloni i manifestacije Expo u Sevilji, kao i organizovanje Iberoameričkog samita, bili su samo neki od događaja koji su te godine svedočili o snažnom društvenom, privrednom i kulturnom potencijalu zemlje. Ovim događajima pridružilo se i obeležavanje 500 godina od otkrića Amerike, 12. oktobra 1492, datum koji je izabran da bude Dan državnosti Španije i koji predstavlja, prema slovu zakona, „period lingvističke i kulturološke projekcije koja nadilazi evropske granice“.

Međutim, iste te godine bio je potpisan i Edikt o proterivanju Jevreja nastanjenih u krajevima pod vlašću Kastilje i Aragona – Kraljevina Portugalija će to učiniti 1496 –, što je dovelo do nasilnog progona hiljada ljudi koji su morali da se rasele u druge delove evropskog kontinenta ili na sever Afrike, a kasnije i na američki kontinent. Uprkos tolikim i tako značajnim političkim i kulturnim događajima u 1992, paradoksalno, ne samo da se nije zataškala ta „istorijska nepravda“, već se stvorila mogućnost da se sagledaju i učvrste veze između sefardske dijasporne i Španije. Sefardska problematika je te godine bila značajna ne samo za jevrejsku zajednicu, nego je bila prisutna i u akademskim i kulturnim krugovima, dok je impozantan broj aktivnosti i susreta pobudio veliku zainteresovanost javnosti.

Plod tog probuđenog interesovanja bilo je otvaranje Sefardske kuće-Izrael čije aktivnosti omogućavaju sagledavanje vrednosti jevrejske zaostavštine u Španiji, kao i približavanje današnjih Sefarda nekadašnjoj domovini njihovih predaka – sefardskoj Španiji. Kao rezultat tog sve intenzivnijeg približavanja, ove godine se ispisuje jedna nova stranica u obnovljenim odnosima, budući da je Parlament usvojio zakon – stupio je na snagu 1. oktobra prošle godine – kojim se svim Sefardima poreklom iz Španije olakšavaju uslovi za dobijanje španskog državljanstva. Svoju zahvalnost mnogim generacijama Sefarda koje su bile čuvari španskih tradicija i običaja Španija simbolično iskazuje željom da pruži ruku potomcima Sefarda, kao i počastima svima onima koji su sa nostalgijom čuvali ključeve svojih „pra-domova“.

Ovo nije prvi gest te vrste. Zbog uspomene koju je očuvala na svoju staru otadžbinu sefardska zajednica je dobila 1990. priznanje u vidu nagrade za slogu „Princ od Asturije“. Međutim, još u vreme kraljice Izabele II Španija je počela da podstiče to približavanje davanjem dozvole Jevrejima da imaju svoja groblja i otvaraju sinagoge. Senator Anhel Pulido, na primer, shvatio je mogućnosti koje se otvaraju zahvaljujući ovoj istorijskoj vezi i bio je zadivljen tim „Špancima bez otadžbine“. Njegova kampanja promovisanja Sefarda, kulminirala je vlastitim čuvenim člancima i osnivanjem Hispano-hebrejske alijanse u Madridu (1910), kao i Univerzalne sefardske kuće (1920). Još u vreme kada je Fernando

de los Rios bio ministar razmatrana je mogućnost da se špansko državljanstvo dodeli sefardskim Jevrejima iz Maroka.

Naročito je odato priznanje ulozi koju su imale španske diplomate tokom Drugog svetskog rata, budući da su intervenisali kod nemačkih vlasti i kolaboracionističkih vlada da odustanu od progona Jevreja, dajući konzularnu zaštitu hiljadama ljudi sefardskog porekla na osnovu Kraljevskog ukaza iz 1924. koji je predviđao dodeljivanje španskog državljanstva „starim španskim naseljenicima ili njihovim potomcima i, uopšte, licima koja pripadaju porodicama španskog porekla“. Napori Anhela Sansa Brisa u Budimpešti, Sebastijana de Romera Radigalesa u Atini, Bernarda Rolanda de Miote u Parizu, Hulija Palensije u Sofiji, Havijera Martinesa de Bedoje u Lisabonu, Hosea Rohasa u Bukureštu ili Eduarda Propera de Kaljehona u Bordou bili su ključni za spasavanje svih tih života. U vezi sa prethodnim, treba istaći da je Ministarstvo spoljnih poslova i saradnje Španije, u saradnji sa Sefardskom kućom-Izrael, priredilo izložbu pod nazivom „Vize za slobodu“ koja je održana od 13. aprila do 15. maja 2011. u Narodnoj banci Srbije, kao omaž španskim diplomatama i njihovim saradnicima koji su tokom Drugog svetskog rata na svojevrstan način pomagali Jevrejima pred nacističkim progonom. Pomenuta inicijativa doživeće nastavak te iste godine kada je Institut Servantes organizovao izložbu „Slike jednog izgubljenog sveta. Život sefardskih Jevreja na Balkanu“, priređenu na osnovu slične izložbe u Sefardskoj kući-Izrael i sa slikama u vlasništvu Centropa.

I tako, na liniji promocije sefardske kulture koja je već godinama unazad deo kulturnih aktivnosti Ambasade Španije u Beogradu i Instituta Servantes, imam zadovoljstvo da predstavim ovaj časopis. Želim da iskoristim priliku da izrazim zahvalnost autorima: Migelu Rodriguesu Andreu, uredniku časopisa Balkanija, kao i Jeleni Filipović, profesorki Filološkog fakulteta u Beogradu, koordinatorki i vrsnom poznavaoцу ove oblasti kojoj je Ambasada posebno zahvalna na naporima i inicijativi.

Takođe, želim da odam priznanje ostalim autorima: Krinki Vidaković-Petrov, Mihaelu Studemundu-Haleviju, Ivani Vučini Simović, Katji Šmid i Ani Ćirić Pavlović koji su svojim istraživačkim radovima dali doprinos Balkaniji, kao i timu prevodioca koji su učestvovali u ovom projektu, šestom broju časopisa, koji se na moje zadovoljstvo objavljuje u jednoj ovako značajnoj godini.

*Migel Fuertes Suares
Ambasador Španije u Beogradu*